

NUO MAIŠTINGOS BOHEMOS IKI TYLIŲ MEDITACIJŲ

[Apie Gintarą Patacką]

[...]

Poetinio kalbėjimo strategijos, galiojusios devintajame dešimtmetyje, dabar praranda aktualumą. Antai *Gintaras Patackas* (g. 1951) dar ir dešimtajame dešimtmetyje (*Lampėdžių karjero paslaptis; Gulago univermagas*, 1991; *Meilės ir vyno dainos*, 1993; *Kurtizanija*, 1995) laikosi sau įprasto avangardiško šokiravimo poetikos, ironizuoja, parodijuoja ar imituoja žemąją popkultūrą. Nuosekliai tęsia bohemos temas, tačiau jo kūryba jau nebeturi ankstesnio šokiruojančio poveikio – užtelėjusi popkultūros banga užgožia paties Patacko poetinius ieškojimus ir jo maištinguosius, bohemiškuosius amplua; juo labiau kad šiuose rinkiniuose eksplotuojama beveik išimtinai girtuoklystės tema.

Svarbiausia šio dešimtmečio Patacko knyga būtų, be abejo, rinktinė *Jazmino žiedas vakarą prakalbina* (1997) ir rinkinys *Jauni patrakėliai petrarkos* (1998). Sukėlęs audrą (*Atleisk už audrą*, 1976), išvartas iš rojaus (*Išvaymas iš rojaus*, 1981), ieškojęs danguje duobių (*Duobės danguje*, 1983), poetas jautėsi jaunųjų maištininkų vadas. Jo rinktinė *Jazmino žiedas vakarą prakalbina* sugrąžina skaitytoją į aštuntojo–devintojo dešimtmečio laiką. Įsirėžusi į atmintį antipozityvi nuogos ir dirglios gyvybės programa: „Ištuštėjusio nekenčiu ploto / ir vienatvės šiltų kambarių. / Nebesiūlykit grįžti į protą, – / nei jėgų, nei jausmų neturiu“ (39); „Keičiu / tris kambarius į vieną urvą“ (46). Kūrėjas maištininkas, rašęs iš kasdienybės, iš vidinės jėgos, iš desperacijos. Stengiamasi išsaugoti gyvą jutimą, gaivalą. Stipri neigimo, maišto ir skepsio jėga.

Patacko poezija perima Vlado Šimkaus rimtumo ir ironijos dermę, Algimanto Mikutos intonacinę įtampą ir lūžius, rusų poetų dėmesį konkretybei. Vaizduojamos netikėčiausios gyvenimo sferos: spiritualistų vakarėlis, dervišas su nematoma kepuraite, nusidėjėliai, šokoladinės mergaitės rotušėje. Eilėraštyje konkretybė pinama su abstrakcija („Bendrabyty gyvena nebūtis – / Smagi, inteligentiška panelė – / Jos rožinis veidelis nuolat kyšo / Tai kilpoje, tai po tramvajaus ratais“, 125), kryžiuojasi skirtingų plotmių vaizdai („O rokforo sūris, / Gulėjęs ant sumuštinio, / Pradėjo nežmoniškai gesti. / [...] / O cikutos medis. / Pasodintas Sokratui. / Perdavinėjo Morzės abėcėlė / Šifruotą pranešimą / Į artimiausią žvagždyną“, 161). Konkretybė ar literatūrinis poetinis vaizdas deformuojamas – iš dalies kaip magiškojo realizmo prozoje – iki fantasmagorijų („Nutapęs Viešpaties portretą, / Jisai apleido kabaretą / Ir nužygiavo į svečius / Pas savo motiną drakonę, / Kuri jam mojo iš balkono, / Pašildžius valgio likučius“, 269). Sukuriami neįprasti poezijos žanriniai variantai: karikatūros, kupletai, socialiniai groteskai (Sventickas), parabolės. Juose – sovietinio režimo aktualijų fragmentai („Radiatorius pasakoja anekdotus / Ir kad nekiltų įtarimo policijai [...]“, 64). Patackas – kultūros kontekstų poetas, vartoja juos žaismingai, ironiškai transformuoja, pritaiko šiandienio žmogaus situacijai, („galėčiau jums papasakot, gentainiai, / ir tau, sūnau, – neplaukite į jūrą... // nėra Kolchidės amžiuje šitam“, 309), prisiima įvairias kaukes – vaidmenis.

Knygoje *Jauni patrakėliai petrarkos* orientuojamasi į lengvą kupletų žanrą („Oras stringa, oras smaugia, / Oras pilnas pažadų“, 7), – į dekadansą ir romansą – į nužemintą gyvybę ir nužemintą dainą. Iš principo nuosekliai aprašoma „dugno“ kultūra, niekingi dalykai: cigaretė, nikotinas, peleninė, laikrodukas... Tęsiama Baudelaire'o (Bodlero) poezijos tradicija: kuriama įtampa tarp aukštų ir žemų dalykų („dangūs – aksominiai ir gėlėti“; devyni pragaro ratai, siera), siekiama šokiruoti erotinėmis temomis, plačiai vartojamas erotinis kodas. Miesto kasdienybė įteisinama kaip pagrindinis

išgyvenimų fonas ir turinys, abstrakcija verčiama konkrečia figūra („ponas Kičas, mano senas bičas“). Gyvas parabolinis mąstymas. Baudelaire'as – Patacko orientyras, kurio poetas ištikimai laikosi.

Poetas – tamsybių vaikas, bohemos žmogus („Dar liko striukė, batai, cigaretė / Ir į pasaulį atviri keliai“, 135). Kaukės principas – pagrindinė kalbėjimo strategija. Šiame lauke išsitenka ir poeto, Orfėjo, Adomo, Odisejo, valdovo temos. Išsakydamą lydi skaudi ironija, išraiškingas ironiškas gestas („Išeinu iš ratelio. Pabodo / Lietuvos minusinė trauka, / Kaip kadaise Adomas iš sodo / Pamojavęs Kūrėjui ranka“, 27). Patackas tęsia žodingos poezijos (poetinio kalbėjimo kaip kalbos srauto, intonacijų žaismės) tradiciją; puikiai derina montažo ir siužetinio vyksmo principą.

[...]

Rita Tūtlytė, „Nuo maištingos bohemos iki tylių meditacijų“, *Naujausioji lietuvių literatūra 1988–2002*, Vilnius: Alma littera, 2003, p. 106–107.